

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

ראש השנה עשירי"ת

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי זפסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמד
"תלמידי תורה"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

104

ימי הרחמים והסליחות תשפ"ה

דיני ר"ה - עשי"ת

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

יא. **תשובה**, מכיון שהוא כלי המיוחד לעזור לברור הרי דינו ככלי המיוחד לכך ואסור להשתמש בו בשבת אפילו אם הוא לאלתר על אף שהכלי אינו מברר אלא מסייעו בזה (אר"ח סי' ש"ט ס"א) וכן ביו"ט אסור מאחר שהיה אפשר מעיו"ט (ריש סי' תק"י).

יב. אבל אפשר לעשות את זה ביד דהיינו לאחוז חצי הרימון עם ידו בלי הרשת ולדפוק עליו כדי להוציא את הגרגירים לתוך הקערה.

מיץ רימון

יג. ישנן נשים ששותות מיץ רימון לבריאות גופן, וברכתו 'שהכל' ו'בורא נפשות' (מנחת שלמה ח"א צ"א אות ג') ואין למיץ רימון דין קדימה על שאר פירות (מג"א קפ"ב סק"ב), אבל אפשר שיש לו דין קדימה על שאר משקים, ומותר לשתות את זה בשבת על אף שהוא לרפואה, מאחר שהוא מאכל בריאים (שו"ע סי' שכ"ח סל"ז).

אילן רימונים הנוטה לגינה של חבירו והזיקו

יד. **שאלה**, לאחד יש בגינה שלו אילן של רימונים והוא ליד גינה של שכנו באופן שחלק מענפי האילן חוצים לגינה של חבירו, והרימונים נופלים על הארץ בחלקו של שכנו ונבקעים ומלכלכים חפציו שבגיתו מי חייב על ההיזק. **תשובה**, מאחר שמותר לשכנו לקצץ הענפים שברשותו כשהם מפריעים לו כמבואר בשו"ע (הו"מ סי' קנ"ה סכ"ו, פתחי חושן נזיקין פ"ג מ"ג ובהערה), הרי הברירה בידו, וכיון שלא עשה כזאת אין בעל האילן חייב על הזיקות שנגרמו ע"י הרימונים שנפלו, ואם הוחזק כבר בכך הרי יש לו חזקת תשמישין.

מנהגי ר"ה ועשי"ת

אכילת אגוזים

טו. יש המדקדים שלא לאכול אגוזים בר"ה שאגוז בגימטריא חטא [בלי 'א' של חטא שאינו מתבטא, או 'אגוז' עם הכולל] (רמ"א סי' תקפ"ג ס"ב). אגוז הוא **אגוזי מלך [walnut]**, ויש שמוסיפים להקפיד גם על לוזים הנקראים היום בא"י בונדק [hazelnut] (שו"ע הרב ס"ו).

טז. ויש שמוסיפים גם שאר מיני פיצוחים שנכללים בשם כללי אגוז כגון **פיסטוק שקדים ובטנים [pistacho, almonds, peanuts]** אבל קוקוס [coconut] מותר שהרי הוא שונה לגמרי ממשפחת האגוזים.

יז. **משך זמן המנהג**. בהרבה מקומות נוהגים שלא לאכול אגוזים וכדומה עד אחרי הושענא רבה (קצה המטה סקט"ז), אמנם מנהג החת"ס היה למנוע מאגוז עד יום ב' דר"ה בלבד (ס' מחולת מחניים).

יח. **עוגת אגוזים**. עוגה או תבשיל שעירבו בה אגוזים אע"פ שאינם ניכרים נוהגים שלא לאכלם בימים אלו (שו"ת באר משה ח"ג סי' צ"ז) עכ"פ אם שמו של אגוז על העוגה כגון שקוראים אותו 'עוגת אגוזים', ואם האגוזים ניכרים בתוך העוגה אז מונעים מזה אף אם אין שמו עליו.

יט. **'חמאת בוטנים' [peanut butter]** מותר לממרח על לחם וכדומה בימים אלו כיון שגם בוטנים בשלימותם כבר הוסיפו על המנהג וא"כ כשהוא מרוסק הרי הוא רחוק ממקור הדבר ופנים חדשות באו לכאן, וכן מותר לערבב אותו בגלידה, וכן מותר לאכול 'במבה'.

כ. העיקר בדברים אלו הוא להיזהר מכל שמץ רמז וזכר של חטא עצמו, ולזכור ש'חטא' גם בגימטריא 'חטא' (הרה"ק מקאצק).

רימון

בתקופה זו מרבים לאכול הפרי רימון כדי שנזכה שירבו זכויותינו כרימון, ומ"מ יש כמה דינים חשובים שיש לדעת וכמו שיבואר.

בריה

א. ברכה אחרונה מברכים רק כשאוכלים שיעור כזית. כשאוכלים דבר שלם כגון גרגיר של רימון או ענב יש מחל' ראשונים אם צריכים לברך עליו ברכה אחרונה אף כשהוא פחות מכזית, ולכן נכון ליהרר שלא לאכול בריה פחות מכזית (שו"ע סי' ר"י ס"א).

ב. כזית של גרגיר רימון הוא בערך שתי כפות רגילות מלאות גרגירי רימון, ולכן נכון שלא לאכול פחות מזה כדי שלא להיכנס בספק הנ"ל [לפי רוב פוסקים הנוקטים שגרגיר א' של רימון נקרא בריה ולא כל הרימון (מג"א סק"ג)].

ג. אם לא נזהר בזה ואכל בריה ונכנס כבר בספק, עדיין אין לאכול עוד בריה אם לא יאכל בסה"כ כזית, שהרי בכל אכילת בריה מכניס אותו לעוד ספק ברכה (חוט שני ברכות עמ' ר"ב).

ד. דינים אלו נוגעים בליל ר"ה לאלו שנוהגים לאכול הסימנים ורימון מיד אחרי קידוש לפני נט"י (הובא מנהג זה בקצה המטה על המט"א השמטות עמ' נ"ח), חוץ ממה שהם נכנסים לספק לגבי ברכה אחרונה לפני הסעודה.

סלט ירקות או פירות

ה. מצוי מאד בזמנינו שמכניסים סלט ירקות ומוסיפים בו גרגירי רימון. כשהירקות רוב הסלט והרימון הוא המיעוט מברכים על הסלט בורא פרי האדמה ובורא נפשות כדין עיקר וטפל אע"פ שרימון הוא משבעת המינים ואע"פ שהוא בריה (שו"ת דברי יהושע ח"ב סי' כ"ט).

ו. וכן בסלט פירות אם הרוב ועיקר הוא שאר פירות והרימון טפל, מאבד בזה מעלת בריה לרימון ולא נכנסים לספק הנ"ל כלל (ע"פ שו"ת שבת הלוי ח"ח סי' ל"ד).

ז. וכן לגבי ברכה אחרונה מברכים עליו כדין הרוב ולכן באופן הנ"ל מברכים ברכה אחרונה 'בורא נפשות' על אף שאכל שיעור כזית של רימונים בתוך כדי אכילת פרס (וזאת הברכה פ"א י"ז) כל זמן שהוא טפל.

קדימה בברכות

ח. נוהגים בליל ר"ה לטבול תפוח בדבש ויש שנוהגים להתחיל בתפוח דוקא כסימן הראשון של הלילה (כף החיים סק"ג), ואז לכתחילה עדיף שלא יהיה הרימון או שאר שבעת המינים על השלחן בשעה שמברך כדי שלא יצטרך לברך על השבעת המינים קודם כמבואר בשו"ע (סי' ר"יא ס"א) אלא ישאירו אותם במקום אחר עד שבירך 'העץ' על אכילת התפוח.

ט. ומ"מ אם שכח והביאו לשלחן, עדיין אפשר לברך על התפוח קודם לאלו שמקפידים ע"ז כנ"ל, מאחר שיש לדונו כעת כדין חביב ולהסתמך על הפוסקים הס"ל שמעלת חביב קודם למעלת שבעת המינים (רמב"ם, דיעה שניה בשו"ע אר"ח סי' ר"יא ס"ב) ועל השיטה הס"ל דאין שעושה שפיר עביד (ט"ז שם).

כלי המיוחד לבורר

י. **שאלה**, לאחרונה יצא דבר חדש כלי המיוחד לעזור להוציא גרגירי רימון מהפרי. הבסיס הוא קערה רגילה ועליו שמים כמו רשת עם נקבים גדולים, וחותרים הרימון לחצי ברחבו, ושמים הצד החתוך על הרשת ואז דופקים על צד קליפה החיצונה של הרימון עם כפית בכל צדדיו עד שיוצאים כל הגרגירים דרך הנקבים הגדולים לתוך הקערה. והשאלה הוא האם מותר להשתמש בה בשבת.

כא. יש שנמנעים לבשל ב"ה מיני חומץ וכדומה לסימן טוב (מ"ב תקפ"ג סק"ה), ויש הנוהגין עד שמחת תורה וכו', ולכן נמנעים בימים אלו 'מחמוצים' [pickles] וכן סלטים העשויים מחומץ ומרגישים את טעם החומץ (מט"א ס"ג), וכן 'חריין' נמנעים ממנו בימים אלו.

כב. דבר שיש בו חומץ או דבר מר אמנם טעם סופי של המאכל אינו חומץ מותר לאוכלו, כגון דג שמבושל עם צוקר וגם קצת חומץ ולימון, או מיונז, או סלט כרוב או רוטב עוף שיש בו חרדל וגם דבש, מותר.

כג. דבר חריף. דבר חריף אין סיבה למנוע מלאכול בימים אלו, שכל הענין הוא דבר מר או חומצה אבל לא דבר חריף.

כעס בימים אלו

כד. כל דבר שעושים בתחילת השנה הוא לסימן טוב, ועל כן פשיטא שיזהר מאד שלא יכעוס בימים האלו כדי שיהיה לסימן טוב, מלבד גודל האיסור, רק יהיה שמח לב ובטוח בה' עם התשובה ומעשים טובים (מ"ב שם) וכדאי באמת להמשיך בזה כל השנה.

שינה בר"ה

כה. נוהגים שלא לישון ביום ראש השנה, ומנהג נכון הוא (רמ"א סוף סי' תקפ"ג), משום דמי ששוכב ביום ר"ה, גם מזלו שוכב (ירושלמי, מ"ב סק"ט), ואדם שיושב בטל ואינו מתפלל ואינו לומד, כישן דמי (מ"ב שם).

כו. לקום בעוד לילה. "וא דעיקר הקפדה שלא לישון ביום ר"ה היינו שיקום בעוד לילה ולא יישן אחר עלות השחר (אלף המגן סי' תקפ"ד סק"א, בן איש חי שנה א' נציבים אות י"א) מחמת פחד הדין, או עכ"פ אחר הנץ החמה (תשובות והנהגות ח"א סי' של"ט).

כז. ו"א דמי שאינו רגיל לקום בעלות השחר כל יום, יכול לישון גם אחר עלות השחר שהכל נחשב כשינת לילה ולא שינת יום (הגרש"א, הליכות שלמה ר"ה פ"א סכ"ג), אמנם אם התעורר מעצמו אחר עלות, נכון הוא שלא לחזור לישון (הגר"ח קרליץ, חוט שני ר"ה עמ"נ).

כח. אחר חצות היום. ע"פ האר"י ז"ל מותר לישון אחר חצות היום שכבר נתעורר המלאך ע"י התפילות והתקיעות (מ"ב שם), ומ"מ אנו שאיננו במדרגתו, אחר אכילת עדיף שיתחוק ללכת לבית המדרש וילמד או יאמר תהילים עד תפלת מנחה (מטה אפרים, אלף למטה תקפ"ד סק"א), ואם ראשו כבר עליו מעט אם אי אפשר בלא זה (חיי אדם), או ישן בישיבה על כסא, שאינו בכלל שכיבה שרע מזליה (הגר"ח קניבסקי טעמא דקרא עניני ר"ה), ומי שמשער שלא יוכל להתפלל כראוי אם לא ישן זמן מועט, יש לו על מה לסמוך, ובפרט נשים, וכ"ש ביום שני של ר"ה (נוהג כצאן יוסף).

המלך הקדוש

כט. בעשרת ימי תשובה אומר 'המלך הקדוש' (ש"ע סי' תקפ"ב ס"א) משום שעכשיו הם ימי דין שהקב"ה יושב ודן כל העולם ומראה מלכותו וממשלתו (מ"ב סק"ב).

ל. אם טעה או שהוא מסופק אם אמר 'המלך הקדוש' חוזר לראש התפילה (ש"ע שם) כי ג' ברכות הראשונות חשובות כאחת (מ"ב סק"ד).

לא. מסופק בר"ה. אם מתפלל תפילת ר"ה או יוה"כ וידוע שאמר 'ובכן תן פחדך וכו' ורק מסופק אח"כ אם סיים 'המלך הקדוש' אפשר דא"צ לחזור לראש דאולי לא שייך לומר בזה כהרגל לשנונו בכל השנה מחמת התוספות שמוסיף לומר קודם סיום הברכה (מ"ב סק"ד), ולכן אין לחזור לראש משום ספק ברכות (האלף המגן סק"ט בהג"ה) כ"ש כשמתפלל מתוך סידור ואינו רגיל בנוסח המיוחד שמא יתכן שאמר כהוגן (הגר"ש"א, הליכות והנהגות עמ"נ ז).

לב. תוך כדי דיבור. טעה ואמר 'האל הקדוש' ואח"כ תיקן מיד 'המלך הקדוש' אם הוא תוך כדי דיבור, דהיינו שלא שהה מסוף 'האל הקדוש' עד שתיקן ואמר 'המלך הקדוש' שיעור ג' תיבות, אין צריך לחזור (ש"ע ומ"ב שם), ואם שהה יותר מג' תיבות, או שכבר התחיל ברכה אחת אפילו מילה אחת, צריך לחזור לראש אפילו אם הוא תוך כדי דיבור (מ"ב סק"ז).

המלך המשפט

לג. בעשרת ימי תשובה, בברכת השיבה מסיים ואומר 'המלך המשפט' (ש"ע סי' תקפ"ב ס"א), ואם טעה וסיים כרגיל, או שהוא מסופק, אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברכת 'השיבה' ואומר משם ואילך על הסדר, ואם לא נזכר עד שעקר רגליו חוזר לראש (ש"ע סי' תקפ"ב ס"א).

לד. מלך אזהב צדקה ומשפט. לפי מה שנוהגין לומר בכל השנה 'מלך אזהב צדקה ומשפט', אם סיים בעש"ת כרגיל ואמר 'מלך אזהב צדקה ומשפט', אם נזכר תוך כדי דיבור, יתקן דבריו ויאמר 'המלך המשפט', אמנם אם הוא אחר כדי דיבור או שהתחיל הברכה אחריו, אינו חוזר וממשיך בתפילתו מאחר שהזכיר המילה 'מלך' בתוך דבריו (רמ"א סי' ק"ח, ומ"ב שם סק"ג).

כפרות ללא השגחה

לה. יש מקומות בא"י שמסדרים לאנשים לעשות כפרות ברחוב ללא השגחה כלל [והמלצה על המוסד עצמו שהם ראויים לקבל צדקה אפילו מרב חשוב אינו מהווה השגחה לכפרות], ויש בזה כמה מכשולות, בין דמשתמשים באותו עוף כמה פעמים בכמה נקודות של עשיית כפרות [והמג"א התיר עוף א' לכמה בני"א בבת אחת לא בזה אחר זה], ובין הדעופות נשארים בחום היום ללא אכילה ושתייה ומתים לפני השחיטה, וגם לרוב הם מחזירים העופות למשק מאיפה שהם לקחו אותם, ואפילו אם הם מגיעים בסוף לשחיטה לרוב זה רק אחרי יוה"כ"פ וזהו אינם יוצאים מנהג כפרות (חוט שני יוה"כ"פ עמ" צ"ה), וגם אין העופות מגיעות לידי עניים (היכל הוראה ח"א הוראה ע"ז), ולכן אולי ידי צדקה יצאו, אבל ידי מנהג כפרות לא יצאו.

מעוברת

לו. יש שלוקחים למעוברת שני תרנגולות ותרנגול אחד (מ"ב תר"ה סק"ג). לז. מעוברת לפני ארבעים יום להריונה, י"א דאינה צריכה לעשות כפרה לעוברת (בעל שבט הלוי, קובץ מבית הלוי ח"ב עמ" י"ז), וי"א דראוי לעשות (ש"ת שבט הקהתי ח"ב סי' קצ"ח, הגר"ח קניבסקי תורת המועדים סק"ד אות ג).

כיסוי הדם

לח. נוהגים השוחטים כשבאים אליהם איש נכבד, מכבדים אותו במצות כיסוי הדם, והמכסה מברך אקב"ו 'על כיסוי דם בעפר' (מט"א תר"ד ס"ח). לט. הדין הוא, חיה ששכיח בהם טריפות צריכים לבדוק החיה לטריפות לפני שמקיימים בו כיסוי הדם כדי שלא יהיה ברכה לבטלה (ש"ע י"ד סי' כ"ח ס"ב). בעוף שלא שכיח בהם טריפות אפשר לקיים כיסוי הדם מיד אחרי בדיקת הסכין.

מ. בזמנינו ששכיח הרבה טריפות בעופות ולכן השחיטות המהודרות בודקים כל עוף לטריפות, א"כ לכאורה צריכים לבדוק העופות לפני שמקיימים בו כיסוי הדם כדין חיה. אלא שבמקומות שאין בודקים העופות מיד במקום הרי סמכינן ארוב שאין טריפות ומברכים כמו שמברכים על השחיטה תחלה בלי בדיקה שהרי סוכמים ארוב שהרי א"א אחרת.

מא. אבל כששוחטים העוף במקום ובאותו מעמד אחרי מריטת העופות בודקים אותו לטריפות [וכמו שיש בכמה מקומות בירושלים כגון בבית יעקב הישן של העדה"ח] היו צריכים לכסות הדם רק אחרי שבדקו העוף ומצאו כשר (ש"ת חוקי חיים ח"א סי' ט).

מב. אם מכסים כמה עופות יחד אפשר לכתחילה לברך בלי בדיקה לטריפות מאחר שיתכן שבין העופות יש ודאי עוף כשר (כ"ק מן גאב"ד ירושלים, שם).

טרפה

מג. אם עשה כפרות ונמצא העוף טרפה, אין צריך לקיים מנהג כפרות עוד הפעם שהרי כבר נעשה הכפרה כי עיקר הכפרה ע"י שנותן תמורת הכפרה לעניים (א"א בוטשאטש מהוד"ת ס"א).

מד. במקום ששוחטים העופות במקום עשיית הכפרות ולוקחים העופות לעצמם לאכול או שנותנים העופות ישיר למשפחות עניים המסתובבים במקום [כמו שמצינו בירושלים בבית יעקב הישן] נחלקו מורי ורבותי איך הדין בנמצא טרפה, האם הם מחויבים ליתן עוף שניה לכפרה, מו"ר הגר"מ בראנדסדארפער זצ"ל ס"ל דכיון דלא צריכים לעשות כפרה שנית אינם צריכים ליתן לו עוף אחר דעיקר תשלום על קיום המנהג, ומו"ר הגר"י בלויא זצ"ל ס"ל דודאי צריכים ליתן לו שני כיון שהוא שילם מחיר מלא כדי לקבל עוף כשר כדי לפדות ולאכול או לתתו בידים לעניים.

גליון זה נתרם ע"י הרוצה בעירום שמו לזכות את מי שהוא חייב לו כסף אבל אינו מכירו ורוצה להחזירו ע"י זיכוי הרבים לזכותו זכות התורה תגן עליו ועל משפחתו ליחתם בספרו של צדיקים